

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

**Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політичних інститутів та процесів**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ БЕЗПЕКИ

**Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Політологія. Національна безпека»
Спеціальність **052 Політологія**
Галузь знань **05 Соціальні та поведінкові науки****

Затверджено на засіданні
кафедри політичних інститутів та процесів
Протокол № 1 від 28 серпня 2024 р.

м. Івано-Франківськ – 2024 р.

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ	
Назва дисципліни	Теорія безпеки
Освітня програма	Політологія. Національна безпека
Спеціальність	052 Політологія
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Освітній рівень	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни (основна/вибіркова)	Основна
Курс / семестр	1 курс (2 семестр)
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Лекції – 12 год. Семінарські заняття – 18 год. Самостійна робота – 60 год
Викладач (-і)	Міщук Мар'яна Богданівна
Контактний телефон	0970878570
E-mail викладача	mariana.mishchuk@pnu.edu.ua
Обсяг дисципліни	3 кредитів ECTS, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/course/subscription/through/url/d0d161b88d0ae04266c1
Консультації	Упродовж вивчення курсу згідно розкладу
Анотація до навчальної дисципліни	
Дисципліна «Теорія безпеки» є обов'язковою компонентою зі спеціальності «Політологія» для освітньої програми бакалавр «Політологія. Національної безпеки», яка викладається в 2 семестрі в обсязі 6 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS). Програма курсу спрямована на формування системного мислення, поглиблення знань з «Теорії безпеки». Сьогодні цілком очевидно, що політика знаходиться в центрі практично всіх суспільно-політичних та навіть соціально-економічних перетворень, впливаючи як безпосередньо, так і опосередковано на інтереси всіх людей на земній кулі. Політична наука представляє собою міждисциплінарну інтегруючу науку, для вивчення якої потрібні досягнення багатьох гуманітарних наук. Програма включає відомості, що поглиблюють і доповнюють зміст навчальних предметів з теорії національної безпеки, теорії міжнародних відносин, філософії, тощо. Проголошення незалежності України, закріплене підсумками всенародного референдуму, створило нову суспільно-політичну реальність у нашій державі. Першочергово постала потреба творення нової політичної системи, вагомими елементами якої є, безперечно, забезпечення безпеки держави, особливо тепер в умовах російсько-української війни.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Мета - ознайомлення студентів із теоретичними основами управління безпекою,	

формування концептуальних методологічних навичок щодо моделювання систем безпеки у будь-якій сфері життєдіяльності, прищеплення основних цінностей безпекової культури, яка є стрижнем для здійснення практичної діяльності політолога, фахівця з національної безпеки. Одним з основних завдань курсу є підготовка студентів вищих навчальних закладів до вивчення галузевих безпекознавчих дисциплін, а також закладення базису щодо розуміння фундаментальних категорій безпеки соціальних систем.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у політичній сфері суспільства, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК-10. Здатність аналізувати та розуміти сучасний стан і тенденції розвитку міжнародних відносин, їх вплив на національну безпеку держави, об'єктивний характер європейських та євроатлантичних інтеграційних процесів, шляхи досягнення сумісності із збройними силами країн Організації Північноатлантичного договору (НАТО)..

СК-11. Здатність до стратегічного мислення, стратегічного планування та управління, уміння оцінити безпековий рівень міжнародного середовища, та його вплив на країну, визначити адекватні зовнішнім загрозам цілі та завдання зовн. або вн політики та пропонувати відповідні ефективні механізми та інструменти їх реалізації..

Програмні результати навчання:

ПРН-9 Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

ПРН-11 . Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

ПРН-17. Використовувати законодавство, вітчизняний та зарубіжний досвід у сферах забезпечення національної безпеки, здійснювати науковий аналіз її сучасного стану

ПРН-18. Використовувати законодавство, міжнародний досвід та вітчизняний у сфері забезпечення національної безпеки, здійснювати науковий аналіз її сучасного стану.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	30
семінарські заняття / практичні / лабораторні	30
самостійна робота	120

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/вибірковий
1-й семестр	052 Політологія	I курс	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам.роб
ТЕМА 1. СУТНІСТЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ БЕЗПЕКИ»	2		
Тема 2. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ	2		

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТЬ “БЕЗПЕКА” ТА “НЕБЕЗПЕКА”			
Тема 3. ФІЛОСОФІЯ БЕЗПЕКИ	2		5
Тема 4. АКСІОЛОГІЯ БЕЗПЕКИ		2	5
Тема 5. КЛАСИЧНІ ТА СУЧАСНІ ПРИНЦИПИ НАУКОВОГО ВИВЧЕННЯ БЕЗПЕКИ	2		10
Тема 6. НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА	2	2	5
Тема 7-8. ПОЛІТИЧНА БЕЗПЕКА		2	5
Тема 9. СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА		2	5
Тема 10. ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА		2	5
ТЕМА 11-12. ВОЄННА БЕЗПЕКА	2	2	5
Тема 13. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА		2	5
Тема 14. РЕЛІГІЙНА БЕЗПЕКА		2	5
Тема 15. МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА		2	5
Заг.	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни	
Загальна система оцінювання курсу	Структура розподілу балів передбачає 4 форми контролю за навчанням студентів: 1) поточний контроль (10 балів); 2) контрольна робота (20 балів); 3) підготовка презентації/написання реферативної роботи (10 балів); 4) тест (10 балів). Загальна кількість – 50 балів. Підсумковий контроль – іспит проводиться згідно графіку навчального процесу в останній місяць семестру і передбачає написання екзаменаційної письмової роботи/тестування (максимально – 50 балів). Сумарна кількість – 100 балів.
Вимоги до письмової роботи	Виконання письмової роботи передбачає: 1) повторення студентами лекційного матеріалу та отриманих знань при підготовці та проведенні семінарських занять, самостійного опрацювання рекомендованої літератури з питань, що виносяться на модульний контроль; 2) написання письмової роботи передбачає виконання студентами індивідуального завдання. 3) написання письмової контрольної роботи є обов’язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо студент не написав контрольну роботу, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються з даної дисципліни. Структура оцінювання відповідей на розгорнуті

	запитання: 1-4 б. – відповідь складається із 1–2 речень, містить узагальнюючу інформацію про історичний період або одиничні конкретні факти. 5-7 б. – відповідь не структурована, вступ і висновок відсутні; студент демонструє знання окремих історичних фактів, дат, подій, процесів, постатей або допускає значні помилки; не володіє історичною хронологією, історичною географією, термінами і поняттями; узагальнення відсутні. 8-12 б. – відповідь структурована в рамках основної частини, не містить яскраво вираженого вступу чи висновку; студент розкриває історичний процес в рамках питання із значними пробілами та розривами; демонструє знання найбільш важливих історичних фактів, дат, подій, процесів, постатей, допускає значні помилки; на задовільному рівні володіє історичною хронологією, історичною географією, термінами і поняттями; у відповіді практично відсутні узагальнення або вони дуже фрагментарні. 13-16 б. – відповідь структурована, містить або вступ або висновок; студент розкриває історичний процес в рамках конкретного питання із певними пробілами та розривами; демонструє знання значної кількості історичних фактів, дат, подій, процесів, постатей, проте допускає окремі помилки; володіє історичною хронологією, історичною географією, термінами і поняттями; робить фрагментарні узагальнення, усвідомлює роль і значення конкретних подій. 18-20 б. – відповідь детально структурована, містить вступ, основну частину та висновок; студент повноцінно розкриває історичний процес в рамках конкретного питання; демонструє знання значної кількості конкретних історичних фактів, дат, подій, процесів, постатей; на високому рівні володіє історичною хронологією, історичною географією, термінами і поняттями; водночас робить узагальнення та висновки з питання, розуміє ширший контекст конкретних подій, усвідомлює їх роль і значення, демонструє володіння науковою літературою з теми. Контрольна робота на стаціонарі виконується на передостанньому семінарському занятті. Здобувачі заочної форми повинні здати її в електронному вигляді у термін до 1 грудня. Загальна кількість – 20 балів.
Семінарські заняття	Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять також є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії. На семінарських заняттях оцінці підлягають: рівень знань,

	продемонстрований у виступах, активність при обговоренні питань, відповіді на питання експрес-контролю тощо. Критеріями оцінки при усних відповідях можуть бути: повнота розкриття питання; логіка викладення; впевненість та переконливість, культура мови; використання основної та додаткової літератури (монографій, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); аналітичність міркування, вміння робити порівняння, висновки. Робота на семінарських заняттях оцінюється в діапазоні від 2 до 5 балів. При переведенні в бали в сумі можна набрати 50 балів. Виступи на семінарських заняттях оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки відповідно до національної шкали (5 балів) за такими критеріями: – «відмінно» – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок; – «добре» – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу; – «задовільно» – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю; – «незадовільно» – здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані. Усна відповідь може бути доповнена наочними посібниками, зокрема, візуалізованою презентацією (обсягом 10-15 слайдів), зміст та використання якої оцінюється окремо. Вимоги до презентації по індивідуальній (самостійній) роботі; візуалізований характер, гармонійне поєднання зображень та тексту,
--	--

	наявність самостійно підготовлених схем і таблиць; всі елементи презентації мають бути підготовлені студентом самостійно, із дотриманням вимог академічної доброчесності	
Критерії оцінювання презентації/реферату	робота є оригінальним самостійним дослідженням, у якому відбито творчий пошук студента, його вміння нестандартно мислити, працювати з науковими джерелами, висувати при цьому власні гіпотези з досліджуваних проблем;	9-10 балів
	наукове дослідження студента виконане на достатньо високому рівні, але має незначні недоліки в технічному оформленні, укладанні списку літератури, стилістиці тексту;	7-8 балів
	тема розкрита неповно	6
	робота не відповідає переважній більшості вимог до наукових досліджень, але має структуру, у списку літератури зазначено більше трьох джерел;	3-5 балів
	розкритий лише окремий аспект	1-2 бали
	презентація/реферат не зарахований	0
	Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач допускається до підсумкового контролю за умови повного виконання всіх видів роботи, передбачених програмою навчальної дисципліни. Належне виконання: 1) змісту питань планів семінарських занять. Для цього необхідно готувати конспекти семінарських занять. Вітається якісна підготовка візуалізованих презентацій для відповідей на семінарські питання. 2) індивідуальної роботи. 3) підсумкової контрольної роботи. Студент (-ка) допускається до підсумкового контролю в грудні за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору передбачуваної кількості балів.
Підсумковий контроль	При поточному контролі оцінюються: систематичність роботи на практичних заняттях, рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах, активність при обговоренні питань, самостійне опрацювання тем, виконання індивідуальних завдань, контрольних (тестових) робіт. Підсумкова оцінка виставляється студенту в кінці семестру за результатами роботи на практичних заняттях, обговорення дискусійних питань, виконаних індивідуальних проектів та контрольних (тестових) завдань оцінки за іспит. Отримані «незадовільні» оцінки відпрацьовуються в обов'язковому порядку, але враховуються при додаванні оцінок і входять у загальну кількість отриманих оцінок.	
7. Політика навчальної дисципліни		

Політика курсу полягає у послідовності набуття знань, умінь і навичок у ході лекцій, семінарських занять і самостійної роботи. Відвідування лекцій для здобувачів є обов'язковим. Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності здобувача на лекції чи семінарського заняття, отримання негативної оцінки на семінарських заняттях або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – середа, 15.00 год. – 17.00 год. У випадку запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування), недобропорядної поведінки в аудиторії викладач пропонує здобувачеві повторно виконати необхідний вид роботи.

Академічна доброчесність. Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету. Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за посиланням: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Відвідування занять є обов'язковим. У разі відсутності здобувача освіти можливість і порядок відпрацювання пропущених занять регламентується [Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника](#) (введено в дію наказом ректора № 309 від 19.05.2023 р.)

Неформальна освіта. Питання визнання результатів навчання, отриманих у процесі неформальної освіти, регулюється «[Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](http://surl.li/gmskrh)» (<http://surl.li/gmskrh>)

Здобувачам враховувати результати навчання, отримані в процесі неформальної освіти на курсах дистанційного навчання таких платформ, як Coursera, Prometheus, EdEra, Всеосвіта, тощо

Для прикладу на платформі Prometheus, здобувачі можуть пройти такі курси: «Безпека в інтернеті під час війни: практичний курс» (надасть вам необхідні знання та навички для забезпечення кібербезпеки, уникнення онлайн-шахрайств та збереження особистої інформації) URL: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/cybersecurity-during-war-practical/>; «Цифрова безпека на персональному рівні» (допоможе вам зрозуміти, як убезпечити свої дані, створити надійні паролі та захистити пристрої від загроз у сучасному онлайн-середовищі). URL: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/personal-digital-security/>.

Визнання результатів неформального навчання в Університеті включає подання здобувачем заяви, ідентифікацію задекларованих ним результатів, їх оцінювання університетом та ухвалення рішення щодо зарахування відповідних освітніх компонентів або відмови у визнанні. Цей процес спрямований на забезпечення відповідності задекларованих результатів вимогам освітніх програм.

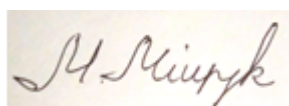
8. Рекомендована література

Основна:

1. Ситник Г.П., Орел М.Г. Публічне управління у сфері національної безпеки: підручник / Г.П.Ситник, М.Г.Орел, Київ: Видавець Кравченко Я.О., 2020. 360 с.
2. Березовська-Чміль О.Б., Кобець Ю.В., Міщук М.Б. Управління системою національної безпеки в умовах воєнно-політичного конфлікту. *Грані: науково-теоретичний альманах*. 2021. № 9. С.26-34
3. Закон України «Про боротьбу з тероризмом». URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> Закон України «Про державну таємницю». URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text> Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>
4. Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах». URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр#Text>
5. Закон України «Про Збройні Сили України». URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>
6. Закон України «Про національну безпеку України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
7. Закон України «Про оборону України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>.

8. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>.
9. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
10. Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text>.
11. Закон України «Про розвідку». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20#Text>.
12. Закон України «Про Службу безпеки України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>.
13. Кобець Ю., Міщук М. Особливості інтеграції ЄС і України в умовах “гібридної війни”: безпековий вимір. *Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр.* Вип. 32-33. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2020. С.190-192.
14. Кобець, Ю., Міщук, А., Міщук, М. Інституціональні аспекти управління політичною кризою як складова забезпечення національної безпеки держави. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія.* 2024. № 18. С.175-185
15. Міщук, А., Міщук, М. Релігійна безпека України. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія.* 2024. № 17. С. 145- 154. <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-17-19>
16. Порядок проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту Міністерством внутрішніх справ, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22 травня 2019 р. № 507. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/507-2019-%D0%BF#Text>
17. Стратегічний оборонний бюлетень України, введений в дію Указом Президента України Указом Президента України від 17 вересня 2021 року №473/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4732021-40121>.
18. Стратегія біобезпеки та біологічного захисту, затверджена Указом Президента України від 17 грудня 2021 року № 668/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/668/2021#Text>.
19. Стратегія воєнної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#n8>.
20. Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text>.
21. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року, затверджена Указом Президента України від 11.08.2021 №347/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3472021-39613>.
22. Стратегія зовнішньополітичної діяльності України, затверджена Указом Президента України від 27 серпня 2021 року №448/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>.
23. Стратегія інформаційної безпеки, затверджена Указом Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text>
24. Стратегія кібербезпеки України: Безпечний кіберпростір – запорука успішного розвитку країни, затверджена Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4472021-40013>
25. Burgess J. Peter (2020). Human Security in World Affairs: Problems and Opportunities. URL: <https://arcabc.ca/islandora/object/unbc%3A59074>
26. The Oxford Handbook of National Security Intelligence edited by Loch K. Johnson (2020). URL: <http://dx.doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195375886.001.0001>
27. Cybersecurity and Cyberwar: What Everyone Needs to Know by P.W. Singer and Allan Friedman (2020). URL: <https://whateveryoneneedstoknow.com/display/10.1093/wentk/9780199918096.001.0001/isbn-9780199918096>

Викладач:

Міщук М.Б.